

Задорожна Маріанна Іванівна

*кандидат наук з державного управління, доцент кафедри права
Львівського Інституту Міжрегіональної Академії Управління Персоналом*
ORCID: 0000-0002-1883-5685
e-mail: pensivemar@gmail.com

ГЕНДЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Проаналізовано фемінізм, гендерні дослідження та їх роль в українському суспільстві. Розглянуто розвиток гендерних студій в Україні, формування образу жінки в суспільній свідомості, місце гендерної проблематики в теорії і практиці державного управління в Україні, підвищення його гуманітарної складової через залучення гендерного компонента до гуманітарної парадигми. Зроблено декілька зауважень про патріархальну ідеологію в Україні та світі. Досліджено становлення гендерних стереотипів та спроби їх подолання шляхом активізації діяльності жіночих організацій. Проаналізовано становище жінок і його вплив на розвиток суспільної свідомості і вдосконалення механізмів державного управління. Розглянуто розвиток теорій, які аналізують становище жінок в історичному вимірі.

Ключові слова: гендер; гендерні студії; фемінізм; гендерні стереотипи; суспільна свідомість; державне управління; гуманітарна парадигма; суспільно-владні відносини.

Постановка проблеми. Функціонування механізму державного управління визначає необхідність встановлення концептуальних основ державної політики, її стратегічних орієнтирів і напрямків подальшого розвитку. Не викликає сумніву суспільна необхідність гуманізації свідомості, яка неможлива без запровадження у владну діяльність цінностей демократії і взаємоповаги.

Актуальність сучасних гендерних досліджень зумовлена трансформацією суспільства, появою нових жіночих проблем та ускладненням існуючих, потребою осмислити радикальну зміну становища жінки, зміцнення і розширення жіночого начала в суспільстві.

Сучасне обличчя світу значною мірою визначила довга, обтяжлива, але досить ефективна боротьба жінок за свої права, за визнання повноцінності їх сутності і цінностей, за можливість реалізації себе в публічній сфері. Дехто навіть вважає, що ХХІ ст. буде століттям жінок. На жаль, наше суспільство не бажає прислухатись до жіночих проблем і здобутки українських жінок надто малі, бо попри велику кількість жіночих організацій, розвинуту феміністичну традицію в українському суспільстві домінували інтереси нації, а проблема жіночих прав була вторинною.

Сучасний український жіночий рух відчутно консервативний, організаційно розрізнений, попри діяльність численних жіночих організацій. Як теоретичні дослідження гендерні студії розвиваються переважно в руслі літератури, уникаючи залучення своєї методології для вирішення соціально-політичних проблем, розширення теоретичних пошуків в рамках соціології та історії.

Отже, помітно, що в наш час гендерні студії особливо актуальні. Перед всіма країнами постало завдання вироблення науково-обумовленої політики щодо жінок. Без цього неможливе реалістичне вирішення багатьох практичних проблем. На сьогодні жіноче питання стоїть в центрі уваги багатьох суспільних сил, воно все глибше проникає в свідомість суспільства і стає стимулом суспільної діяльності як жінок, так і чоловіків.

Україна не має реального дієвого механізму забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок у всіх сферах суспільного життя. Відтак забезпечити ці права практично нереально, обстоювати їх у разі порушень процесуально неможливо. Та й навіть найдосконаліше законодавство не здатне подолати гендерних стереотипів, що ними опанована буденна свідомість українців (яких ще й до тепер переповнює містичний страх перед міфологічною, начебто невидимою та всеохопною владою і впливом жінок на суспільні процеси, явища і події).

Болісна та деструктивна співприсутність в одному і тому ж полі свідомості успішної жінки консервативних стереотипів та сучасних демократичних ідей гендерної рівності спричиняє рольовий конфлікт (комплекс суб'єктивних негативних переживань жінки з приводу труднощів узгодження виконання ролей в професійній сімейній сферах). Його вирішення – вибір між кар'єрою та сім'єю – найчастіше відбувається на користь останньої (феномен “відмова жінки від кар'єри”).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі українські дослідниці базуються в своїх гендерних студіях на розробках таких західних авторів, як: Д. Батлер, Н. Ходоров, Р. Брайдотті, Д. Дінерштайн, Д. Мітчелл, Е. Гроссу, К. Міллет і С. де Бовуар.

У Росії жіночу проблематику розробляли: А. Темкіна, О. Здравомислова, О. Пушкарьова.

В Україні найбільш відомими є такі дослідниці, як: І. Жерьобкіна, М. Альчук, К. Карпенко, Н. Чухім та інші.

Феміністична теорія намагається показати, що розподіл праці за статтю належить до факторів, з якими пов'язаний певний тип дискримінації жінок. Такий розподіл праці, на думку теоретиків фемінізму, означає для жінки бути відсунутою в сферу домашнього господарства, тобто в те, що приховане, що “ніхто не побачить”, що призначене для домашнього вжитку – воно необхідне, але незначне. Так проблему жінки бачить Дж. Бетке Елштайн [1]. Із допомогою розподілу праці за статтю жінки ніби витісняються з соціальної

сфери. Такий порядок стає для жінок не просто заборонаю самовизначення в тій чи іншій соціальній сфері, а він “за буттям” забирає у жінок можливість бути комунікуючою особою, бо соціальний зміст комунікації здійснюється переважно на рівні виробничо-пізнавальної орієнтації. І це ставить жінку на рівень “громадянської смерті”.

Першим етапом боротьби у XX ст. була боротьба за освіту. У 1900 р. у Японії засновано перший жіночий університет. Цього ж року жінки здобули право на середню освіту в Єгипті, а в Тунісі відкрито першу жіночу школу, описує І. Жеребкіна (“Введение в гендерные исследования”) [2].

Не зважаючи на те, що зумовлена соціостатевими ролями поведінка, втратила своє логічне пояснення, пов’язане з біологією, значна частина нашого суспільства і тепер підкорена гендерним стереотипам, що перекривають жінці дорогу до престижної та високоприбуткової роботи, породжують ставлення до неї як до нижчої категорії на роботі та в сім’ї (хоча і в нас чоловіки досить часто не витримують взятої на себе ролі і не можуть гідно утримувати сім’ю), згадувала С. Хрісанова [3].

У Сучасній Україні вказаною проблематикою займалися такі дослідниці, як С. Павличко, М. Рудницька, Н. Зборовська, М. Рубчак та інші.

Виокремлення невіршених раніше частин загальної проблеми. Гендерна проблематика все активніше завойовує український інтелектуальний простір, що, хоча й повільно, та все ж незворотно, спричиняє зміни в сферах політики (аналіз, обговорення, законопроекти, пропозиції), а отже, і суспільній свідомості. Однак реалії свідчать, що жінка використовується державною владою лише в певних межах: не допускається до високих постів, використовується на різних посадах, але невисоких, з певною оплатою, але меншою, ніж у чоловіків, бо саме вони є керівниками тих чи інших структур.

Як вважає Л. Воронько, на сьогодні в Україні відсутній комплексний аналіз феномена жінки як суб’єкта управлінської діяльності в системі державної служби на сучасному етапі державотворення, недостатньо розроблені категорії і поняття гендерної проблематики [4]. Стратегія гендерної рівності в системі державного управління України ще не набула завершеного вигляду, а тільки окреслюється вітчизняними науковцями.

Важливим моментом для покращення становища жінок могла б стати ратифікація Стамбульської конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами, та наразі її ратифікації доведеться чекати [5]. Також необхідно було б розглянути відповідність законодавства і Конституції аспекту гендерної рівності.

Метою статті є розглянути значення гендерних досліджень у впровадженні гуманістичної парадигми в механізм функціонування державного управління у належному категоріальному й системному осмисленні та реалізації гендерних студій у основах державної політики.

Дослідження покликане розкрити, що, попри весь суспільний справив, вже самим існуванням в суспільстві активної групи феміністок були створені передумови для змін в особистому та професійному житті усіх жінок, а також для активного входження жінок в культурний процес (створення набутоків цивілізації) як повноправних і самобутніх митців, політиків, науковців, філософів.

Виклад основного матеріалу. На початку ХХ ст. традиційний розподіл ролей, узаконений всіма релігіями і усталений як “природний” порядок “захитався” під ударами модернізації та боротьби жінок за своє визволення. Жінки довго боролись, щоб покращити своє становище, хоча до остаточної перемоги ще далеко. На початку ХХІ ст. у багатьох регіонах світу жінок і далі мають за нижчих істот. Релігія і патріархальні звичаї дотепер порядкують їхнім життям, продовжуючи чи виправдовуючи прадавнє поневолення, що навіть посилюється у південноазійських країнах.

Метою першої хвилі феміністського руху, який спочатку виник на Заході наприкінці ХІХ ст. була боротьба за справедливу оплату праці та громадянські права.

Патріархальна культура передусім проявляється в тому, що “влада”, причетна до прийняття рішень, зосереджена в руках чоловіків і здійснюється ними за їх зразками. В ній втілені чоловічі риси: жорстокість, агресивність, домінантність. Чоловіча влада проявляється і в науковому описі всесвіту: західна наука орієнтується на “чоловічі парадигми”, з їх установкою на панування. В царині моралі пріоритетне місце відводиться таким цінностям, як індивідуальна свобода, володіння правами, рівність (але користуватися всім цим можуть лише чоловіки).

Другим напрямом діяльності жіночого руху у ХХ ст. було залучення жінок до політичного життя країн, яке залежало передусім від права брати участь у виборах. Боротьба ця була довгою і непримиренною, як показали британські суфражистки, коли влаштовували вуличні демонстрації, і китайські жінки, які у 1912 р. увірвались до будинку нового парламенту країни і домагалися, щоб їх голоси було нарешті почуто. Запеклий опір політичного олімпу поволі слабшав під рішучим натиском світового жіночого руху. Скандинавія (Фінляндія) стала першим регіоном, де жінки здобули право голосу і право висувати свою кандидатуру. Перша світова війна дала новий поштовх цьому процесові і жінки більшості європейських країн завоювали право голосу протягом 1918 – 1919 рр., а французенок та італійок лише після Другої світової війни визнали нарешті за повноправних громадянок.

На Заході одразу після демократичного руху 1968 р. друга хвиля фемінізму, перейнявши естафету попереднього покоління, розширила обсяг своїх вимог. Феміністки кінця ХХ ст. уже не хотіли бути “такими, як чоловіки”, вони поставили собі іншу мету: домогтися рівності, зберігши свою жіночу самобутність.

Залучення жінок до влади та їх участь у політиці (не лише правом приймати участь у виборах) – це є найважливіша ознака здорової демократії. Участь жінок у політиці ліквідує ту прірву, яка досі перешкождала формуванню справді демократичного суспільства, культури. А паритетність чоловіків та жінок в ухваленні державних постанов – одна з передумов демократії. А тим часом наші жінки, які посідають відповідальні посади, повинні постійно доводити, що вони зможуть діяти не гірше чоловіків, хоч одночасно змушені витратити час на догляд за дітьми та на всю хатню роботу.

Необхідно усвідомлення того, що людство складається з двох різних, проте рівних статей; суспільство повинно змінити свій характер, пов'язаний з громадським і приватним життям чоловіків та жінок, адже світ громадського і приватного життя взаємно переплетені та взаємозалежні. Нині ця рівновага порушена, жінки масово влилися в громадське життя, проте організація домашнього побуту і досі не змінилася. Таке непорозуміння базується на прадавній традиції нехтувати світ жіноцтва і на небажанні перенести частину жіночого тягара і на плечі чоловіків.

Хоча наукова термінологія ще не цілком сформувалась, так що слова “гендер” і “стать” та їх похідні деколи вживаються як синоніми, їх розрізнення має принципове значення. Стать – природне фізичне явище, що допускає об'єктивне вимірювання. Гендер – історично, культурно обумовлена категорія, з допомогою якої люди групують певні якості, надаючи їм символічного значення.

З усього вищесказаного формуються такі світоглядні висновки: гендерний розподіл праці і норми чоловічої та жіночої поведінки не універсальні, а історично мінливі, до них можна і треба ставитись критично. Вживання тих чи інших термінів залежить від контексту. Отож, ми бачимо, що поняття “гендер” означає і складаний соціокультурний процес формування суспільством відмінностей в чоловічих і жіночих ролях, поведінці, ментальних та емоційних характеристиках і сам результат – соціальний конструкт гендера.

Сучасна гендерна теорія не намагається заперечувати існування тих чи інших біологічних, соціальних, психологічних відмінностей між конкретними жінками і конкретними чоловіками. Вона стверджує, що цей факт відмінності не настільки важливий, як її соціокультурна оцінка, інтерпретація, а також побудова владної системи на основі цих відмінностей.

Як правило, сучасна парадигма діяльності чинної української влади визначається як демократична, проте в такому разі акцент зміщується в напрямку політичної складової соціального розвитку, що не зовсім відповідає основній тенденції сучасних цивілізаційних змін і не повністю характеризує суспільно-владні відносини, а на практиці набуває позірних форм. Тобто відсутність глибинних традицій демократії, неоднозначність ознак справжньої демократії досить часто проявляється у визнанні її спрощених форм за реальні, у прийнятті прикритих проявів авторитаризму й тоталітаризму за демократизм.

Тому, на думку П. Петровського, важливим є визначення сучасної парадигми зміни суспільно-владних відносин як гуманітарної, з орієнтацією на науково обґрунтоване забезпечення розвитку особи та її творчої діяльності [6]. До характерних рис такої парадигми на державному рівні належать верховенство прав і свобод людини, ринкові механізми конкуренції, публічна відкритість влади, громадянське суспільство і соціальний капітал, толерантне і нелінійне мислення тощо. Саме така парадигма властива сучасному цивілізованому суспільству, поділяється більшістю його громадян і є ментально-психологічною основою сталого розвитку. У більш розгорнутому варіанті гуманітарна парадигма враховує низку показників людського розвитку в економічній, соціально-політичній, культурній та духовній сферах, що широко використовуються на міжнародному рівні.

Однак доцільно зазначити, що гуманітарна парадигма не може знайти повного втілення без такої риси, як визнання рівних прав чоловіків та жінок, необхідності надання їм рівних можливостей для самореалізації, врахування значення жіночої позиції у дослідженні теорії державного управління і реалізації суспільно-владних відносин.

Залучення жінок до влади та їх участь у політиці (не лише правом приймати участь у виборах) – це є найважливіша ознака здорової демократії. Участь жінок у політиці ліквідує ту прірву, яка досі перешкождала формуванню справді демократичного суспільства, культури. А паритетність чоловіків та жінок в ухваленні державних постанов – одна з передумов демократії.

Майже у всіх країнах закони дають право вибирати і бути обраними до органів влади. Насправді ж відсоток жінок у законодавчих органах набагато менший від їх відсотка у кількості людності загалом. Міжпарламентський союз (ПРИ – організація зі штаб-квартирою у Женеві, яка об'єднує 139 парламентів) запевняє, що чоловіки і досі переважають серед парламентарів світу (86%) і що жодна країна навіть у Північній Європі, не може похвалитися повним паритетом. У колишніх комуністичних країнах, які хвалилися найвищим у світі представництвом жінок у політиці, цей показник різко знизився після 1989 р. За даними ПРИ, “в усьому світі тенденція до суттєвого збільшення жінок – голів уряду, передусім жінок-міністрів не змінюється”. Середня кількість жінок-міністрів у складі кабінету міністрів становить 12% [7]. До того ж, їм рідко дістаються стратегічні портфелі міністрів фінансів, внутрішніх справ чи оборони. Їм здебільшого дають портфелі міністрів соціального захисту, сім'ї, охорони здоров'я та довілля. А ці міністерства фінансуються набагато скромніше і мають куди менший вплив на політику уряду загалом. У культурі кожного народу (зокрема і українського) упередження та стереотипи відмирають украй повільно. Ще й досі переважає думка, ніби місце жінки на кухні, і з дітьми, а не на передвиборних мітингах чи у кріслі спікера. Засоби масової інформації щоразу утверджують традиційний патріархальний образ жінки. А, окрім того, жінка, що вийшла на політичну арену, часто стає

об'єктом словесних, а то і фізичних нападів. Дехто з феміністських теоретиків вважає вимогу паритету в усіх законодавчих органах та державних органах влади кроком до відновлення муру між двома статями, що призведе до панування одних та дискримінації інших. Натомість інші вбачають в ній крок до ліквідації бар'єрів і альтернативу стратегіям, які не спрацювали (вступ до партій, частковий перерозподіл з допомогою квот). У Північній Європі, де феміністський рух є дуже сильним, партії визначили квоти жіночого представництва в органах управління і, регулярно підвищуючи їх, майже досягли паритету. Така політика поширюється на решту Європи, особливо на партії лівого спрямування. Але в окремих країнах законопроекти на користь таких заходів не дістали парламентського схвалення. А в інших – навіть не порушувалось це питання (зокрема і в Україні).

Правда у 2004 р. у найвищому законодавчому органі країни збирають підписи під законопроектом про запровадження квоти на представництво жінок у Верховній Раді. За пропозицією народного депутата, члена парламентської фракції соціалістів М. Рудьковського, з наступних парламентських виборів щонайменше п'яту частину народних депутатів України повинні представляти жінки, що відповідно буде гарантувати 20% жінок у складі парламенту наступного скликання. Згідно з пропозицією соціалістів, кількість представниць жіночої статі має збільшитися до 90, якщо за цю постанову проголосують інші фракції парламенту. Але на жаль, цей проект на останній сесії Верховної Ради не був схвалений і прийнятий депутатами – чоловіками. Тому, все залишається без змін – жінки в Україні ще довго не будуть мати перспектив для самореалізації в політичній сфері [8].

Якщо говорити про перспективи української жінки в українській політиці XXI ст., то, на жаль, у сучасній реальній ситуації щось визначне, суттєве сказати важко. Щоб українська жінка дійсно здобула реальну політичну силу, Україна повинна стати сучасною цивілізованою європейською країною. І зможе стати такою державою, якщо українське жіноцтво докладе до цього усіх зусиль і візьме справу в свої руки. Адже жінка приносить у політику інші цінності, аніж чоловік і орієнтується на пріоритети миру, злагоди, доброти та стабільності.

Важливо згадати, що у Центрально-Східній Європі формування жіночого руху співпало з націотворчими змаганнями недержавних націй, які перебували ще й в політичній залежності від якоїсь із імперій регіону. Тому тут виборення прав для своєї нації та побудова своєї національної держави розцінювались як необхідна передумова і для власне жіночої емансипації. Посідаючи значну етнокультурну специфіку, сформовані історично стереотипи фемінності/маскулінності нерозривно пов'язані з властивою кожній культурі системою цінностей. Для України ці питання є важливими проблемами сьогодення. Процеси націотворення і українського жіночого руху відтерміновані у часі (порівняно з Західною Європою), до того ж, несуть в собі весь історичний та

культурний багаж, що суттєво різнить їх від західних моделей в їх ідеальному потрактуванні. Сам західний академічний світ у повоєнні десятиліття звернув особливу увагу на націоналізм, націобудування, фемінізм і жіночий рух в незахідноєвропейських державах. На тлі здобуття Україною державної незалежності “національна ідея” набуває свого найповнішого розгортання, перетворюючись із компонента світогляду (чи духовності) у основу ідеології нової України. Саме в контексті втілення національної ідеї, під гаслом відродження національної духовності, етнічної ідентичності та культурних цінностей відбувається інтенсивна реактуалізація численних ретроспективних міфів [9]. Однак все вищезазначене свідчить про те, що формування української політичної культури і впровадження у державне управління цінностей, що пропонує гуманітарна парадигма, не можливе без доповнення гуманітарної парадигми гендерним аспектом.

А. Костюкова вважає, що усвідомлення рівності чоловіків і жінок, визнання партнерських відносин між ними, необхідність збалансованості їх інтересів у процесі державного управління потребує вдосконалення механізмів формування і реалізації державної гендерної політики і забезпечення гендерного паритету на керівних посадах у державному управлінні [10].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Український інтелектуальний простір прагне дослідити і використати в соціально-політичній практиці кращі здобутки світової думки і цивілізації, серед яких вагома роль належить гендерним дослідженням, що не втрачають популярності і в ХХІ ст., набуваючи нових рис і нового значення.

Україна прагне втілювати передові демократичні ідеали, забезпечувати добробут народу і розквіт нації. А, як відомо, ознакою культури і цивілізованості суспільства є ставлення до жінок, яких в Україні більша частина населення. Справді демократична держава не може оминати увагою становище і статус жінки в суспільстві, її право на самоствердження в приватній і суспільній сфері, жіночий голос в культурі, політиці і суспільстві. Реалії сьогодення свідчать про наявність серйозних проблем у цій царині, а тому – потребу ґрунтовного дослідження становища жінок в сучасній Україні.

Однак значна частина українського суспільства і навіть знані науковці насторожено, а подекуди й вороже, сприймають феміністичні ідеї (як небезпеку “справжнім” жіночим інтересам, ненависть до чоловіків або прояв сексуального невдоволення).

Фемінізм пройшов довгий і важкий шлях, видозмінюючись і пристосовуючись до умов часу та політичної ситуації. В українській інтелектуальній і культурній традиції таке явище теж знайшло своє відображення, набуваючи яскравих національних ознак. Своє теоретичне застосування в сучасній Україні гендерні студії здобули як літературний фемінізм (або гендерна критика). Феміністичні дослідження виявили органічність в українській культурі саме жіночих рис (тих, що символізують

жіночість): ірраціональність, пасивність, амбівалентність, хаотичність, а тому широкі перспективи для витворення суто національного, відмінного від західного і продуктивного в нашій культурі феміністичного дискурсу, що охопить собою суспільно-політичну і літературно-філософську сфери.

Політична розмова, що спрямована на побудову нових значень і самозрозумілість суб'єктів має бути недомінованою, невимушеною і неманіпульованою. Діалог має вестись в пошуках “ідеального слова” без моралізаторства і моральних оцінок, в стані відкритості і відсутності ідеологічного контролю (не виходячи з понять моральності, справедливості і толерантності). Метою такої розмови стало б нове визначення громадського і приватного, відкриття певних замовчуваних питань для дослідження (враховуючи всі набутки культури, приймаючи різні дискурси). Адже саме громадські і приватні імперативи прокладають чи блокують шляхи до традиційних розумінь чоловіків, жінок та їх спільних – відрубних усесвітів.

Саме фемінізм пропонує нову альтернативу до жіночого вибору – тяжка фізична праця або замкнутість у приватній сфері та сімейних обов'язках, і жінкам потрібна така альтернатива, щоб не робити вибір без вибору, а отримати всі можливості цивілізації. У такому напрямі гендерні студії нині гуманізують суспільну свідомість.

Очевидно, в західному суспільстві відбувається процес вироблення нової гендерної парадигми, основою якої є утвердження принципів гендерної рівності. Всі такі дослідження доводять, що зміна на Заході світоглядних орієнтирів – це природний процес, який можливо закінчиться реальним “тисячоліттям жінки”.

Але для нас, українців, все це виглядає як новітня соціальна утопія. Про яке суспільство гендерної рівності можна говорити нині в Україні, коли небажання вбачати проблему у стосунках між українськими чоловіками та жінками на рівні соціальних реалій для багатьох сучасних діячів української культури та політики перетворилися на їх життєве кредо. Отже, мусимо реально оцінювати перспективи України в плані створення суспільства гендерної демократії.

На сучасному етапі розвитку інституту державної служби, необхідно розробити механізми реалізації гендерної політики в системі державної служби, формувати та розвивати гендерну культуру і гендерну освіту державних службовців України.

Проблеми застосування парадигми до дослідження суспільно-владних відносин потрібно бачити в аналізі нових інтеграційних чинників суспільства, у ствердженні владою гуманітарних цінностей і сучасних моделей управління, враховуючи надання жінкам можливості активної участі як у теоретичних дослідженнях (їх здобутки і напрацювання), а також надаючи можливість активної участі у реалізації державної політики на засадах цінностей, які одвічно несе в собі жіночість.

Список використаної літератури

1. Елштайн Дж. Б. Громадський чоловік, приватна жінка // Жінки у соціальній і політичній думці. Київ : Альтернативи, 2002. С. 167.
2. Введение в гендерные исследования / под ред. Жеребкиной. СПб. : Алетея, 2001. 523 с.
3. Хрісанова С. Права людини жінки – мова сучасного людства або гендерна рівність // Жінка на порозі XXI століття: становище, проблеми, шляхи соціального розвитку : зб. матер. Всеукр. конгр. жінок (21 – 23 травня 1998 р., м. Київ). [Б. м. : б. в.], 1998. С. 128—132.
4. Воронько Л. О. Гендерна політика в системі державної служби: поняття і сутність. URL : <http://academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12VLOSPS.pdf> (дата звернення: 05.05.2021).
5. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL : <https://rm.coe.int/1680462546> (дата звернення: 05.05.2021).
6. Петровський П. М. Парадигма як модель дослідження суспільно-владних відносин. URL : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/2008-2/doc/4/05.pdf> (дата звернення: 05.05.2021).
7. Жінки і політика. Штурм чоловічих бастионів // Кур'єр “Юнеско”. 2000. серп.
8. Щербаченко Т. Мережева корпорація: гербалайф, оріфлейм, фемінізм... URL : http://smoloskyp.kiev.ua/docs/semfot_polit.htm (дата звернення: 05.05.2021).
9. Богачевська М. Націоналізм та фемінізм – одна монета спільного вжитку // Незалежний культурологічний часопис “Гендерні студії”. 2000. № 17.
10. Костюкова О. А. Гендерна складова процесу гуманізації державного управління. URL : <http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2009-02/09koagdu.pdf> (дата звернення: 05.05.2021).

Статтю подано: 05.04.2021

Статтю схвалено: 10.06.2021

Zadorozhna Marianna Ivanivna

*Candidate of Sciences in Public Administration,
Associate Professor of Law, Lviv Institute of Interregional Academy
of Personnel Management
ORCID: 0000-0002-1883-5685
e-mail: pensivemar@gmail.com*

GENDER RESEARCH AND THEIR APPLICATION IN PUBLIC ADMINISTRATION

Problem setting. The functioning of the mechanism of public administration determines the need to establish the conceptual foundations of public policy, its strategic guidelines and directions for further development. There is no doubt about the social need for the humanization of consciousness, which is impossible without the introduction of the values of democracy and mutual respect in government.

The relevance of modern gender research is due to the transformation of society, the emergence of new women's problems and the complication of existing ones, the need to understand the radical change in the position of women, strengthening and expanding the feminine principle in society.

Thus, it is noticeable that in our time gender studies are especially relevant. All countries are faced with the task of developing a science-based policy on women. Without this, a realistic solution to many practical problems is impossible. Today, the women's issue is the focus of many social forces, it penetrates deeper into the consciousness of society and becomes a stimulus to social activity for both women and men.

Recent research and publications analysis. At the present stage, Ukrainian researchers rely in their gender studies on the work of such Western authors as D. Butler, N. Khodorov, R. Bridotti, D. Dinerstein, D. Mitchell, E. Gross, K. Millet and S. de Beauvoir.

In Russia, women's issues were developed by: A. Temkina, O. Zdravomyslova, O. Pushkareva.

In Ukraine, the most famous are such researchers as I. Zherobkina, M. Alchuk, K. Karpenko, N. Chukhim and others.

In Modern Ukraine, such researchers as Solomiya Pavlychko, Milena Rudnytska, Nila Zborovska, Maryana Rubchak and others have dealt with this issue.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. Involving women in power and participating in politics (not just the right to vote) is the most important sign of a healthy democracy. Women's participation in politics is closing the gap that has so far prevented the formation of a truly democratic society and culture. And the parity of men and women in the adoption of state decisions is one of the prerequisites for democracy. Meanwhile, our women in positions of responsibility must constantly prove that they can act no worse than men, although at the same time they are forced to spend time caring for children and all housework.

Paper main body. Realizing that humanity consists of two different but equal sexes, society must change its character in the public and private lives of men and women, because the worlds of public and private life are intertwined and interdependent. Now this balance is disturbed, women have en masse entered public life, but the organization of home life has not changed. This misunderstanding is based on the ancient tradition of neglecting the world of women and the unwillingness to bear some of the burden of women on the shoulders of men.

Although scientific terminology is not yet fully established, so the words "gender" and "gender" and their derivatives are sometimes used interchangeably, their distinction is of fundamental importance. Gender is a natural physical phenomenon that allows for objective measurement. Gender is a historically, culturally determined category by which people group certain qualities, giving them a symbolic meaning.

From all the above, the following worldview conclusions follow: the gender division of labor and norms of male and female behavior are not universal, but historically variable, they can and should be treated critically. The use of certain terms depends on the context. Thus, we see that the concept of "gender" means a complex socio-cultural process of society forming differences in male and female roles, behavior, mental and emotional characteristics, and the result itself – the social construct of gender.

Modern gender theory does not try to deny the existence of certain biological, social, psychological differences between specific women and specific men. She argues that this fact of difference is not as important as her socio-cultural assessment, interpretation, and construction of a system of power based on these differences.

Conclusions of the research and prospects for further studies. The Ukrainian intellectual space seeks to explore and use in socio-political practice the best achievements of world thought and civilization, among which a significant role belongs to gender studies, which are not losing popularity in the XXI century. acquiring new features and new meaning.

Our state seeks to embody advanced democratic ideals, ensure the welfare of the people and the prosperity of the nation. And, as you know, a sign of culture and civilization of society is the attitude towards women, who in Ukraine are the majority of the population. Indeed, a democratic state cannot ignore the position and status of women in society, their right to self-affirmation in the private and public spheres, and the female voice in culture, politics, and society. The realities of today show the existence of serious problems in this area, and therefore the need for a thorough study of the situation of women in modern Ukraine.

However, a significant part of Ukrainian society and even serious scholars are wary of feminist ideas, and sometimes hostile (as a danger to “real” women’s interests, hatred of men or sexual dissatisfaction).

It is feminism that offers a new alternative to women’s choice, hard physical work or isolation in the private sphere and family responsibilities, and women need such an alternative not to make a choice without a choice, but to get all the opportunities of civilization. In this direction, feminism and gender studies are now humanizing the public consciousness.

At the current stage of development of the civil service, it is necessary to develop mechanisms for implementing gender policy in the civil service, the formation and development of gender culture and gender education of civil servants of Ukraine.

Key words: gender; gender studies; feminism; gender stereotypes; public consciousness; public administration; humanitarian paradigm; social power relations.

Reference

1. Elshtajn, Dz. B. (2002). Gromadskyj cholovik, pryvatna zhinka. *Zhinky u socialnij i politychnij dumci*. Kyiv: Alternatyvy. pp. 167 [in Ukrainian].
2. Zherebkina, I. (2001). *Vvedenye v gendernye yssledovanyya*. SPb.: Aleteya. 523 p. [in Russian].
3. Khrisanova, S. (1998). *Prava lyudyny zhinky – mova suchasnogo lyudstva abo genderna rivnist*. Zhinka na porozi XXI stolittya: stanovyshhe, problemy, shlyaxy socialnogo rozvytku, Proceedings of the Conference Title. Kyiv: [b. v.]. pp. 128-132 [in Ukrainian].
4. Voronko, L. O. *Genderna polityka v systemi derzhavnoyi sluzhby: ponyattya i sutnist*. URL : <http://academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12VLOSPS.pdf> [in Ukrainian].
5. Konvenciya Rady Yevropy pro zapobigannya nasyilstvu stosovno zhinok i domashnomu nasyilstvu ta borotbu iz cymy yavyshhamy. (2021). URL : <https://rm.coe.int/1680462546> [in Ukrainian].
6. Petrovskyj, P. M. *Paradygma yak model doslidzhennya suspilno-vladnyx vidnosyn*. URL : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/2008-2/doc/4/05.pdf> [in Ukrainian].
7. Zhinky i polityka. Shturm cholovichyx bastioniv. (2000). *Kuryer “Yunesko”*. serpen. [in Ukrainian].
8. Shherbachenko, T. (2021). *Merezheva korporaciya: gerbalajf, oriflejm, feminizm*. URL : http://smoloskyp.kiev.ua/docs/semfot_polit.htm [in Ukrainian].
9. Bogachevska, M. (2000). Nacionalizm ta feminizm – odna moneta spilnogo vzhytku. *Nezalezhnyj kulturologichnyj chasopys “Genderni studiyi”*, № 17 [in Ukrainian].
10. Kostyukova, O. A. (2009). *Genderna skladova procesu gumanizaciyi derzhavnogo upravlinnya*. URL : <http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2009-02/09koagdu.pdf> [in Ukrainian].

Paper submitted: 05.04.2021

Paper accepted: 10.06.2021

Цитування: Задорожна М. І. Гендерні дослідження та їх застосування у державному управлінні // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 2(67) : у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2021. С. 41—53. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.67.2021.240257>).

Citation: Zadorozhna, M. I. (2021). Henderni doslidzhennia ta yikh zastosuvannia v derzhavnomu upravlinnia. *Efficiency of Public Administration*, Issue 2(67), pp. 41-53. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.67.2021.240257>).